
Konferencja międzynarodowa poświęcona literaturze porównawczej w Budapeszcie.

Biuletyn Polonistyczny 6/16, 10-14

1963

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

mgr R. S o b o l

W przygotowaniu:

1. Ostatnie lata Fr. Karpińskiego (1788-1825). Cz. I. 1788-1801 - praca doktorska, obrona i przygotowanie do druku w r.1963
2. "Pamiętniki" Fr.Karpińskiego - krytyczne opracowanie tekstu, komentarz i wstęp (dla PIW-u)
3. Studia nad życiem i twórczością Karpińskiego.

dr Z. W o ł o s z y Ń s k a:

Prace oddane do druku:

1. W.Bogusławski, "Henryk VI na łowach" ("Biblioteka Narodowa").

W przygotowaniu:

1. Przygotowanie 5-tomowego wydania pism W.Bogusławskiego.

mgr R. W o ł o s z y Ń s k i

W przygotowaniu:

1. Liryka I.Krasickiego - praca doktorska, obrona i przygotowanie do druku w r. 1963
2. Studia nad Krasickim (przygotowanie "Bajek" i "Liryków" dla "Biblioteki Narodowej").

K o n f e r e n c j a m i ę d z y n a r o d o w a p o -
ś w i ę c o n a l i t e r a t u r z e p o r ó w n a w -
c z e j w B u d a p e s z c i e

W dniach 26-29.X.1962 r. obradowała w Budapeszcie zorganizowana przez Instytut Literatury Węgierskiej Akademii Nauk Konferencja międzynarodowa poświęcona literaturze porównawczej. Zarówno naukowy przebieg Konferencji, bogactwo referatów, żywy i spontaniczny charakter dyskusji, jak wreszcie ilościowy i jakościowy skład delegacji, które wzięły udział w Konferencji, uczyniły z niej manifestację naukową o bardzo poważnym znaczeniu.

I tak, lista uczestników Konferencji objęła około 130 nazwisk, reprezentujących - obok licznej i doborowej ekipy gospodarczej - historyków literatury i odpowiednie instytuty akade-

mił krajów socjalistycznych Europy. Naukę historycznoliteracką Związku Radzieckiego, Rumunii, Bułgarii, Czechosłowacji, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Jugosławii reprezentowali tacy uczeni, jak M.P. Aleksiejew (Leningrad), W.M. Żirmunskij (Leningrad), I. Nieupokojewa (Moskwa), S.I. Arešian (Erywań), T. Vianu (Bukareszt), P. Dinekow (Sofia), J. Mukařowsky (Praga), J. Dolanský (Praga), A. Mráz (Bratislava), H. Mayer (Lipsk), W. Krauss (Berlin), N. Banašević (Belgrad) i inni.

W obradach wzięła także udział delegacja polska, wielokrotnie uczestnicząc w dyskusji i przedstawiając na sekcjach następujące referaty: M. B r a h m e r (UW): "Manieryzm jako termin historycznoliteracki"; M. J a n i o n (IBL): "Badania porównawcze i problemy genezy literackiej"; Z. L i b e r a (UW): "Pojęcie życia literackiego w nauce o literaturze"; K. W y k a (IBL): "Główne problemy badawcze literatury XX wieku", M. Ż m i g r o d z k a (IBL): "Problem narratora w teorii powieści XIX i XX wieku".

Konferencja stanowiła, z jednej strony, pierwsze po długim okresie przerwy w odpowiednich kontaktach nawiązanie do bogatej i dawnej tradycji literatury porównawczej w nauce węgierskiej, której widomym i najbardziej znanym za granicą znakiem było wydawane w Debreczynie przez niedawno zmarłego znakomitego komparatystę J. Hankissa czasopismo "Helikon" (1938-1943). Pamiętać nadto trzeba, że właśnie w Budapeszcie odbył się w r. 1931 jeden z najgłośniejszych międzywojennych zjazdów komparatystycznych, a odpowiednie tradycje są na Węgrzech o wiele dawniejsze.

Nie tylko tradycje. Wystąpił na Konferencji budapeszteńskiej duży zespół naukowców węgierskich, na ogół pierwszorzędnie przygotowanych do prowadzenia badań komparatystycznych, reprezentujący zarówno naukowców całkowicie dojrzałych, jak młode pokolenie. Znów tylko przykładowo wymienić wypada takie nazwiska, jak dobrze znany polskim historykom literatury dyrektor Instytutu Literatury W.A.N. - I. Söter, jak J. Barta (Debreczyn), I. Csapláros (Warszawa), L. Gaboli (Budapeszt), T. Klaniczay (Budapeszt), B. Köpeczi (Budapeszt), L. Nyiro (Budapeszt), J. Sziklay i inni. Przyznaję, że porównując możliwość odbycia podobnego spotkania w Polsce z tym, co posiadają Węgrzy, słuchało się referatów, dyskutowało, rozmawiało prywatnie z tym, jakże dobrze przygotowanym zespołem naukowym - z uczuciem - przyjaznej zazdrości.

Konferencja budapeszteńska stanowiła również pewne ogniwo w łańcu działalności Association Internationale de Littérature Comparée. Jak wiadomo, ostatni kongres tej międzynarodowej organizacji naukowej (Utrecht, 1961) był w dużej części poświęcony problematyce komparatystycznej literatur narodowych, których język nie należy do głównych języków światowych. Konferencja komparatystyczna, poświęcona ewolucji literackiej krajów Europy wschodniej i środkowej, stanowiła naturalny ciąg dalszy, kraje te bowiem (z wyjątkiem literatury rosyjskiej) spełniają warunek postawiony w Utrechcie.

Wyrazem tego był udział grupy uczonych z krajów zachodniej Europy, uczonych, którzy również przedstawili swoje referaty. Ich nazwiska - to europejski przewodniczący Association Internationale de Littérature Comparée W.A.P. Smit (Utrecht) oraz R. Etiemble (Paryż), R. Mortier (Bruksela), J. Rousset (Genewa) J. Voisine (Lille).

W krótkiej notatce nie sposób omówić całego przebiegu obrad. Były one bowiem, słusznie, podzielone w ten sposób, że spotkania przedpołudniowe miały charakter plenarny i dotyczyły zagadnień obchodzących wszystkich uczestników, natomiast spotkania popołudniowe odbywały się w trzech, jednocześnie obradujących i bardzo nasyconych referatami sekcjach, tak że najwyższą jedną z nich albo każdą po trochu można było śledzić. W rezultacie dopiero zapowiedziana przez organizatorów księga konferencji pozwoli naprawdę na spokojnie ocenić, co zostało naniej dokonane.

Pewne zagadnienia dają się jednak wskazać już teraz, zwłaszcza w zakresie tematyki naukowej obrad plenarnych. Pierwszy dzień tych obrad poświęcony był tematowi generalnemu: aktualne problemy literatury porównawczej. Referaty w tym zakresie przedstawili: I.G. Nieupokojewa: "Problemy metodologiczne porównawczej historii literatury", oraz I. Söter: "Zasadnicze problemy badań porównawczych kompleksowych". Drugi dzień obrad plenarnych obejmował temat: powstanie i rozwój terminów historycznoliterackich. Przedstawiane referaty, T. Vianu i H. Mayer, z niewielką zmianą powtarzały w tytule ów temat. Odmienny charakter egzemplifikacyjny, w stosunku do możliwości wyników naukowych na drodze komparatystycznej, miało - z aplauzem przyjęte - wystąpienie W.M. Żirmunskiego: "Problemy stylistyki porównawczej". Wreszcie trzeciego dnia obrady dotyczyły za-

gadnienia najbardziej praktycznego dla tego rodzaju naukowej konferencji. W programie określano go następująco: rozbiór historyczny i porównawczy literatur wschodnio-europejskich; czy jest rzeczą konieczną i możliwą opracowanie historii porównawczej literatur wschodnio-europejskich?

Trzy przedstawione referaty, wskazujące na wszystkie trudności i na fakt, że jest to zadanie, którego możliwości realizacji są jeszcze bardzo odległe, odpowiadały pozytywnie na takie pytanie. Tym razem dokładne tytuły owych wystąpień: J. Dolanský (Praga): "Studium porównawczo-historyczne literatur Europy wschodniej", T. Klaniczay (Budapeszt): "Możliwości literatury porównawczej wschodniej Europy", B. Köpeczi (Budapeszt): "Metoda porównawcza i współczesne literatury krajów socjalistycznych europejskich". Tytuły owe wymieniłem z pewnym zamiarem. Oto, niezależnie od mającego nastąpić druku księgi konferencji, te właśnie trzy referaty, jako najbliższe zainteresowaniom historyka literatury polskiej i wskazujące perspektywy naukowe zbyt słabo w Polsce Ludowej reprezentowane, powinny być, moim zdaniem, wydrukowane po polsku w "Pamiętniku Literackim". Należy przypuszczać, że organizatorzy wyrażą na to chętną zgodę.

Znacznie trudniej, z powodu, o którym już była mowa, złożyć informację o przebiegu obrad sekcyjnych. Dotyczyły one konkretnych i szczegółowych problemów komparatystycznych w kręgu środkowo- i wschodnio-europejskim. Na przykład, "Miroslaw Krleża na Węgrzech", "Endre Agy w literaturze słowackiej". Z kolei były to komunikaty (czas wystąpień w sekcjach ograniczony był do 20 minut) poszerzające poszczególne spotkania plenarne. W zakresie generalnej problematyki komparatystycznej wymienię przykładowo: "Przekład poetycki jako przedmiot literatury porównawczej", "Literatura porównawcza i metryka porównawcza w Europie Wschodniej". W zakresie przemian terminów historycznoliterackich do obrad plenarnych nawiązywały takie tematy, jak "Narodziny i rozwój terminu autobiografia", "Przemiany pojęcia baroku".

Wkład obrad sekcyjnych w trzeci problem główny, mianowicie porównawczą historię literatur Europy wschodniej i środkowej, wypada oddzielnie wypunktować. Nie tylko bowiem obejmował on wskazane już rozwiązania szczegółowe, był w tym układzie pewien bardzo ważny akcent, szczególnie ważny dla polskiego historyka literatury, dobrze wiedzącego, jak biedzimy się u nas nad rozszerzeniem badań nad współczesnością: mianowicie uwaga skupia-

na na problematyce aktualnej, na przesłankach i rozwoju realizmu socjalistycznego, na takich ogniwach literatury socjalistycznej, jak literatura proletariacka, powiązania realizmu socjalistycznego z innymi typami poetykami. Obrady dowodziły, że problem porównawczego traktowania literatur krajów socjalistycznych Europy to nie problem historyczny i tylko przeszłości dotyczący, ale właśnie powiązanie aktualne i na przyszłość sięgające tych literatur.

Wyniknęły stąd wnioski praktyczno-organizacyjne, które, zdaniem moim, należy jak najgoręcej poprzeć i zrealizować. Konferencja budapeszteńska uchwaliła wystąpienie z apelem do władz akademii nauk w krajach socjalistycznych, ażeby powołany został do istnienia komitet naukowy grupujący przedstawicieli wszystkich tych akademii, a mający na celu ustalenie programu i wszczęcie wspólnych prac w zakresie literatury porównawczej krajów socjalistycznych.

W tej inicjatywie nie chodzi o jakieś przeciwdziałania inicjatywie i działalności Association Internationale de Littérature Comparée (jej następny kongres odbędzie się we Fryburgu szwajcarskim), lecz o jej dopełnienie, zarówno w sensie terytorialnym, jak metodologicznym. Terytorialnym, ponieważ komparatyści zachodnio-europejscy i amerykańscy nie są w stanie, głównie z powodu nieznamości odpowiednich języków, wziąć na warsztat piśmiennictwo naszych krajów. Metodologicznym - albowiem celem jest skonstruować komparatystykę wychodzącą z założeń marksistowskich i zdolną też służyć sprawie aktualnie powstającej w krajach socjalistycznych literatury.

Prof. Kazimierz Wyka
Instytut Badań Literackich

P r o d u k c j a w y d a w n i c z a I B L
w r . 1 9 6 2

W roku 1962 ukazały się następujące pozycje z planu wydawniczego Instytutu Badań Literackich PAN:

- I. Historia i Teoria Literatury. Studia. PIW
a) Podseria: Historia Literatury.